

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Клименко П.В.

студентка,

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

Профільний Закон у сфері авторського та суміжних прав – «Про авторське право та суміжні права» був прийнятий ще в 2001 році. Відтоді він, звісно, зазнавав змін, але не дуже суттєвих. Очевидно, що з 2001 року світ не стояв на місці і розширювались сфери існування авторського права, розширилось коло об'єктів, які стали регулюватись авторським правом, посилилась відповідальність за порушення у сфері авторського права. Європейське законодавство в сфері авторського права в цей період теж змінювалось. Зміни зафіксовані зокрема в Директиві 2011/77/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 27.09.2011 р. про строк охорони авторського права і деяких суміжних прав, Директиві 2009/24/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23.04.09 р. про правову охорону комп'ютерних програм та інші.

В контексті України, варто сказати про сучасний стан законодавства у сфері авторського права та суміжних прав. Загальні питання інтелектуального права, зокрема авторського та суміжних прав регулює Цивільний кодекс України (далі – ЦКУ). І нерідко виникає питання щодо колізії між нормами Цивільного кодексу та нормами спеціального закону («Про авторське право та суміжні права»). Зокрема, в статті 440 ЦКУ сказано, що майновими правами інтелектуальної власності на твір є: 1) право на використання твору; 2) виключне право дозволяти використання твору; 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом [1]. Натомість в Законі України «Про авторське та суміжні права» (далі – Закон) в статті 15 сказано, що до майнових прав автора належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл

або заборону використання твору іншими особами [2]. На перший погляд, суть майнових прав не відрізняється в Законі та ЦКУ, але разом з тим, якщо дивитись на норми Закону, то виходить, що інших майнових прав автор не має – лише право використання та право на дозвіл або заборону використання іншими особами. Окрім того, право використання в Законі визначено як виключне, а в ЦКУ воно визначене просто як майнове право.

Також певні розбіжності існують і щодо службових творів, створених за трудовим договором. В ЦКУ закріплено, що майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, *спільно*, якщо інше не встановлено договором [1]. В Законі ж закріплено, що виключне майнове право на службовий твір належить *роботодавцю*, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем [2]. І таких колізій між Законом та ЦКУ можна знайти ще декілька.

Ще одним цікавим моментом, який ніяк не пояснюється законодавцем є те що такі поняття як **камкординг**¹ та **кардшейрінг**² вживається і в складі піратства і як окреме порушення авторського та суміжних прав (п. 3, ч. 1 ст. 50 Закону «Про авторське та суміжні права»). Благо в кримінальному кодексі просто перелічені порушення в сфері авторського та суміжних прав і камкординг та кардшейрінг не включається до піратства. Але ось така непевна позиція даних видів порушень в спеціальному законодавстві може призвести до неправильного застосування матеріального права судами. Тому з урахуванням вищевикладеного треба внести зміни до законодавства про авторське та суміжні права і розмежувати поняття камкордингу та кардшейрінгу як окремих порушень, та порушень в складі піратства.

Щодо оновлення авторського законодавства України, то тільки в 2021 році було зареєстровано ряд законопроектів щодо авторського права.

¹ **Камкординг** – це відеозапис аудіовізуального твору під час його публічної демонстрації в кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, де відбувається така публічна демонстрація, для будь-яких цілей без дозволу суб'єкта авторського права або суміжних прав.

² **Кардшейрінг** – це забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми (передачі) організації мовлення, доступ до якої обмежений суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав застосуванням технічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо), в обхід таких технічних засобів захисту, в результаті чого зазначена програма (передача) може бути сприйнята або в інший спосіб доступна без застосування технічних засобів захисту.

Загалом законопроекти зберігають звичну нам структуру. Але розглянемо які зміни вони пропонують, та чи ці зміни є доцільними в контексті реформування авторського законодавства.

Законопроект 5552 пропонує наступні зміни:

- спрощення для правовласників процедури вилучення нелегального контенту на веб-сайтах в Інтернеті та поширення цієї процедури на всі об'єкти авторського права і суміжних прав;

- передбачення автоматичного набуття роботодавцями і замовниками прав на комп'ютерні програми і бази даних, створені як службові твори або в рамках виконання договорів замовлення;

- розширення випадків вільного використання об'єктів авторського права і суміжних прав в інтересах суспільства;

- посилення захисту неоригінальних баз даних, об'єктів, створених за допомогою штучного інтелекту, традиційних виражень культури [3].

На мою думку, всі ці зміни є прогресивними та актуальними в наш час. Особливо актуальним в Еру мережі Інтернет, є спрощення вилучення нелегального контенту на веб-сайтах в Інтернеті та поширення цієї процедури на всі об'єкти авторського права і суміжних прав. Це значно полегшить життя правовласникам, яким не треба буде проходити купу інстанцій для захисту своїх прав, а потім ще й чекати виконання рішень. Щодо розширення випадків вільного використання об'єктів авторського права і суміжних прав в інтересах суспільства, то це полегшить доступ до об'єктів авторського права та суміжних прав у цілях науки, літератури, і дасть можливість створення нових об'єктів авторського права.

Один з альтернативних законопроектів вирішує питання авторства на інтерв'ю. Чинний Закон визначає, що співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла, а публікація запису інтерв'ю можлива лише за згодою особи, яка дала інтерв'ю. Тобто журналіст завжди ризикує, що його робота не побачить світ. Відповідно до статті 13 законопроекту 5552-2, майнові права на твір у жанрі інтерв'ю (інтерв'ю, що має творчий характер), належать особі, яка взяла це інтерв'ю, якщо інше не передбачено в договорі між співавторами такого інтерв'ю [4]. Інтерв'юваному належать лише немайнові права – право на згадку чи заборону згадки імені, право на псевдонім, право на цілісність твору.

Підсумовуючи все вищезазначене, варто сказати, що законодавство у сфері авторського та суміжних прав потребує перегляду та оновлення, усунення колізій із ЦКУ та імплементації міжнародних норм. Україна вже стала на шлях цього оновлення, розробивши законопроекти у даній сфері,

що враховують сучасні тенденції розвитку авторських та суміжних прав. Побачимо наскільки далеко зайде це оновлення і що з цього вийде. Залишається тільки чекати.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 07.05.2022).
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 07.05.2022).
3. Проект Закону про авторське право і суміжні права № 5552 від 24.05.2021.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72024 (дата звернення: 07.05.2022).
4. Проект Закону про авторське право і суміжні права № 5552-2 від 09.06.2021.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72186 (дата звернення: 07.05.2022).